

MARTIN ŠRAJER / 1. 11. 2023

K. M. Walló

„Kdysi jako šestnáctiletý mladík ještě netušil, že se jeho údělem stane svět literatury, do něhož si jako lyrický básník zatím jen odskočil prostřednictvím studentského časopisu – a ne svět sportu, kterému se tehdy intenzívně věnoval hned v několika disciplínách“, [1] začíná portrét dabingového, filmového a divadelního režiséra, básníka, dramatika, prozaika a doktora práv K. M. Wallóa z časopisu *Záběr*. Jeho pozitivní vztah k pohybu byl dán mimo jiné členstvím ve skautském oddílu, kde získal také svou přezdívku Kim. Vlastní jméno umělce, který zažil obě světové války i celou éru československého socialismu, bylo Ladislav Walló (resp. Valló, jak bylo rodinné jméno původně zapisováno). Narodil se 27. června 1914 v Praze do rodiny obchodníka.

V letech 1924 až 1932 navštěvoval Akademické státní československé gymnasium v Praze. Po jeho absolvování studoval na Právnické fakultě UK. Ještě před získáním titulu JUDr. psal emotivní verše o lásce milenecké i vlastenecké a krátké prózy. Svá raná díla publikoval od roku 1930 ve *Studentském časopise*, později v mládežnických periodikách *Skaut-Junák* a *Hej-rup* nebo *Lidových novinách*, *Rovnosti* či *Novém životě*. Roku 1935 uvedla brněnská pobočka Československého rozhlasu jeho hru *Noční let* (podle stejnojmenného Exupéryho románu) a brněnské Zemské divadlo inscenovalo Wallóovo přebásnění španělské komedie *Otrokyně svého milence*. O dva roky později zahájil v témže divadle svou dráhu divadelního režiséra. Další dramaturgie, například Verneův román *Dva roky prázdnin*, režíroval v pražském Divadle pro mládež.

Walló, ovládající němčinu, španělštinu, francouzštinu i ruštinu, zároveň překládal hry současných i klasických autorů, které pak byly uváděny na divadelních scénách po celé republice. K filmu se dostal oklikou přes literaturu a divadlo. Jeho verše zní jako komentář v poetickém krátkometrážním dokumentu *Píseň o Podkarpatské Rusi* (1937) od Jiřího Weisse nebo v oceněné baťovské reklamě *Silnice zpívá* (1937) v režii Alexandra Hackenschmieda a Elmara Klose. Také na dalších předválečných a protektorátních filmech spolupracoval jako autor veršovaného komentáře nebo

písňových textů. V *Dívce v modrém* (1939) zpívá jeho sentimentální píseň Oldřich Nový, v *Nočním motýlovi* (1941) Hana Vítová.

Prvním celovečerním filmem natočeným podle Wallóova námětu byla v roce 1942 problematická *Velká přehrada* (1942). Přes dva roky vznikající budovatelský velkofilm o stavbě titulu vodního díla je společně s *Janem Cimburou* (1941) zřejmě jediným českým protektorátním filmem, do něhož se zřetelně obtiskla nacistická ideologie a který tak lze označit za kolaborační. Jde o poměrně ironickou skutečnost, když si uvědomíme, že se Walló od začátku své literární kariéry profiloval jako levicový autor. Tak levicový, že když Jan A. Baťa v argentinském exilu poprvé zhlédl sestříhané záběry ze svých cest po Indii a Cejlonu (film *Chudí lidé*, 1939), měl v reakci na sociálně kritický komentář od Wallóa pronést slova o „komunistické agitaci nejhoršího druhu“ a poslat do Zlína rozkaz, aby byl zodpovědný pracovník propuštěn a negativ zničen.[2]

Kvůli *Velké přehradě* byl po válce pro styky s Němci prošetřován pouze režisér J. A. Holman. Walló mohl zřejmě i díky své politické orientaci plynule pokračovat v práci. Vlastní filmovou režii si vyzkoušel ještě v období protektorátu, kdy pro Propagfilm natočil filmový fejeton o výrobě sirek *Malá přítelkyně* (1944). Na přelomu let 1944 a 1945 připravil nerealizovaný scénář projektu *Statek nejdražší*, který měl vyzdvihovat výhody racionalizace práce.[3] S propagací, ovšem jiného charakteru, pokračoval po osvobození. Walló byl spoluzakladatelem Kádrů mladých filmových pracovníků, k němuž se v počátku připojili také Vojtěch Jasný nebo Jaroslav Balík. Skupina veřejně vystoupila hned v červnu 1945, kdy deklarovala, že se ustavila za okupace, má 287 přihlášek a požaduje přístup k samostatné práci v krátkém filmu a stipendia v Sovětském svazu. Později byla jakožto filmový odbor začleněna pod Československý svaz mládeže a podléhala přímo Kulturnímu a propagačnímu oddělení ÚV KSČ.

Po roce 1945 působil Walló krátce jako filmový referent vojenských periodik *Svobodné Československo* a *Vojenská výchova*. Roku 1946 se oficiálně stal zaměstnancem Československého státního filmu. Jako scenárista a režisér je podepsán pod jedním z prvních hraných filmů zestátněné kinematografie. Krátkometrážní drama *Svátek matek* (1946), inspirované skutečnou událostí a natočené v autentických exteriérech, se odehrává během májového povstání v Praze a sleduje jednoho ze statečných barikádníků. Snímek byl v kinech uváděn coby Okupační trilogie společně s *Malou historií* (1946) Bořivoje Zemana a britským dokumentem Jiřího Weisse *Ohnivý rybolov*

(1943).

Wallóovým hlavním poválečným působištěm byl Krátký film, tehdy vedený Elmarem Klosem, pro který do roku 1948 natočil tucet krátkometrážních a středometrážních filmů. Klos během svého vedení Krátkého filmu vychoval pro budoucí kariéru celou řadu tvůrců. Kromě Wallóa to byl například Bořivoj Zeman, František Sádek nebo Jiří Krejčík. Walló pod jeho záštitou natočil například lyrický dokument o životních podmínkách na východním Slovensku *Návrat k životu* (1946). Film byl podle některých zdrojů v srpnu 1946 uveden na festivalu v Cannes.

V krátkém dokumentu *Herecké mládí* (1947), představeném na MFF v Karlových Varech, zachytil Walló herecké zkoušky na AMU, kde zrovna dělala přijímačky Irena Kačírková. Jeho celovečerní režii byla adaptace Šrámkovy divadelní hry *Léto*. Milostný příběh mladické lásky a optimismu natočil podle vlastního scénáře, v němž mohl zužitkovat svou básnickou citlivost. Další jeho filmy už se takovou křehkostí vyznačovat nebudou.

Léto mělo sice premiéru až v dubnu 1949, ale námětem a jeho uchopením šlo o dílo předúnorové a předrevoluční, v němž zatím prim nehrálo heroické budování světlých zítřků. Následující *Velká příležitost* (1949) již odpovídala novému ideovému směřování. Smyšlený příběh sleduje mládežnický kolektiv pracujících na Trati mládeže spojující města Hronská Dúbrava a Banská Štiavnica. Filmová hodnota optimistického budovatelského dramatu spočívá především v tom, že nabídlo první hereckou příležitost Vlastě Chramostové. V duchu nových stranických usnesení byly natočeny i další Wallóovy filmy, tendenční adaptace sociálních románů Svatopluka Turka *Botostroj* (1954) a *Nevěra* (1956), které inspirovala spisovatelova negativní zkušenost s prací pro Baťovy závody.

Již na *Botostroji* se někteří zkušení herci a tvůrci údajně odmítli podílet jako na neumětelské agitce.^[4] Z pohledu vládnoucí garnitury šlo nicméně o dílo odhalující pravdu o vykořisťování proletariátu za minulého režimu a tvůrci za něj byli vyznamenáni Státní cenou Klementa Gottwalda. Navazující *Nevěra*, ukazující střet starého kapitalistického a nového dělnického světa, byla již přijata o poznání kritičtěji. Námět sice souzněl s tezemi proklamovanými na veřejných shromážděních, ale zpracování vyznívalo ploše a schematicky. Kritiky byly odmítavé, divácký zájem

minimální. Po tomto uměleckém neúspěchu Walló na další režii hraných filmů rezignoval. Mohl se díky tomu ovšem stát jednou ze zakládajících osobností školy českého dabingu.

Krátce po zestátnění vzniklo na Barrandově Oddělení jazykové úpravy Československého státního filmu, později přejmenované na Studio pro úpravu zahraničních filmů. Právě sem se počínaje rokem 1963 přesunulo těžiště Wallóova zájmu. Díky své široké jazykové výbavě patřil mezi nejaktivnější dabingové režiséry a průkopníky této disciplíny. Zavedl například autorský dabing, spočívající v kompletním přetvoření originálního textu jedním hlavním tvůrcem, který obvykle zastával funkci překladatele, dramaturga, úpravce dialogů i režiséra. Coby básníkovi mu byly již v padesátých letech svěřovány také překlady dialogů ve verších nebo písňové texty. Zřejmě nejproslulejší je jeho dabingový překlad českého znění pohádky *Mrazík* (1964). Profesi se věnoval prakticky až do své smrti. Na jeho odkaz později navázala dcera Olga Walló, rovněž dabingová režisérka a překladatelka.

Walló se ale po opuštění hrané režie nevěnoval pouze dabingu. Dál natáčel krátké a televizní filmy, psal operní a muzikálová libreta, zadaptoval pohádku Boženy Němcové *Princezna se zlatou hvězdou*. Podle ní napsal nejdříve veršovanou divadelní hru pro děti, která měla premiéru v roce 1955 v Divadle Jiřího Wolкера, a následně také scénář ke stejnojmennému filmu Martina Friče. Jako autor a režisér Walló spolupracoval s Laternou magikou. Podílel se na programu představeném v americkém San Antoniu nebo japonské Osace a natočil například filmovou část proslulého představení *Krkolonná jízda* (1962), beroucí diváky na zběsilou projížďku Prahou. Podle tanečníka a choreografa Pavla Veselého režiséra inspirovala japonská estráda se zadní projekcí. Na jejím základě si Walló vymyslel postavu fotografa, který se na kolečkových bruslích řítí ulicemi Prahy a provádí při tom složité obraty a skoky.^[5]

Své zaujetí multimedialním projektem Alfréda a Emila Radokových popsal Walló v rozhovoru pro deník *Pravda Bratislava*: „[...] v storočí, ktoré človeka obklopuje technikou, prinášame naraz zľudštie techniky. Živý človek sa pohráva s mŕtvou technikou, hravosť je aj naším hlavným princípom! A potom to, že vo svete obrovských nákladných show, lákame priazeň publika neuveriteľne prostými vecami – nápadom, originalnosťou, perfektnosťou prevedenia. Divák vidí niečo, čo inde vidieť nemôže. Nie preto, že by systém spojenia herca a filmu bol neznámý, ale doteraz nikde sa ešte

nepodarilo dať tomuto spojeniu to, čo dokáže náš ansámbl. V tom máme teda v pravom slova zmysle monopol [...]“^[6]

Muž, ktorý se postupně uplatnil téměř ve všech oblastech dramatického umění, od divadla a rozhlasu po film a televizi, navíc překládal, psal básně a romány a režíroval dabing, obdržel v roce 1968 zasloužené vyznamenání Za vynikající práci. K. M. Walló zemřel v dubnu 1990 ve věku nedožitých 76 narozenin.

Poznámky:

[1] -jff, Zastavení s režisérem K. M. Walló. *Záběr: časopis filmového diváka* 12, 1979, č. 12 (15. 6.), s. 6.

[2] Petr Szczepanik, *Konzervy se slovy. Počátky zvukového filmu a česká mediální kultura 30. let*. Brno: Host 2009, s. 457.

[3] Lucie Česálková, *Atomy věčnosti. Český krátký film 30. až 50. let*. Praha: Národní filmový archiv 2014, s. 268.

[4] Petr Szczepanik, *Továrna Barrandov. Svět filmařů a politická moc 1945–1970*. Praha: Národní filmový archiv 2016, s. 87.

[5] Setkání s tanečníkem Pavlem Veselým „Laterna magika byla ve zlatém věku jedinečná a jediná“. Dostupné online [15. 9. 2023]: <https://laterna-research.cz/?p=246>

[6] Ivetta Šuchová, *Po Montreale Miami*. Pravda. Bratislava, 17. 1. 1968. Cit in Holbeinová, Zuzana, *Revue z bedny*. Diplomová práce. Praha: Katedra divadelní vědy, Filozofická fakulta UK 2017, s. 47.